

Пише:

Милоје
Радаковић

Торонто, октобра 2006.

Што би отприлике рекао Едгар Алан По, у «Филозофији композиције», човек некако највише тежи лепом. Али, услед разних околности, то обично испада тужно. А понекад и страшно, што је у Поовом случају резултирало, и у «Причама гротеске и арабеске», утемељењем мистериозних и страшних прича, у модерном смислу речи. А Бодлер, који је много волео Поа, у естетичко поље лепог увео је појам ружног, иманентног модерности, утемељивши пак смисао нашег «уживања» и у филмовима какве имамо прилике да видимо на Фестивалу у Торонту, с обзиром на то како они, хтели или не, осликавају свет, са својих преко 350 филмова из свих крајачака земаљске кугле.

Ситуација није ни весела ни лепушката, и просто навлачи и филмске ауторе на очигледнији ангажман него што бе гледалац у бар најскривенијој тежњи за лепим можда желео. Неки ангажман користе да им филмови добију на «значају», неки га најскреније схватају као уметникову превасходну дужност, свега ту има, понекад и «бежања» у најхерметичнији формализам. Неки се, пак, баве, документарно, есејистички, и самим феноменом рецепције, па и најужаснијих и најружнијих филмова. Американац JT Petty, у документарцу S&MAN, покушава, у не баш заокруженој структури, али интригантно управо за публику Поноћног лудила, да уз помоћ аутора и глумаца подземног хорора, те сексолога и психолога, пребирајући по појмовима војеризма, садизма и мазохизма, одговори на питање зашто пристаје-

мо на експлоатацију врстом филмова где је граница између забаве и перверзије танка. На тему се надовезује и непоноћни документарцац THE PERVERT'S GUIDE TO CINEMA Енглескиње Sophie Fiennes, у коме поново имамо прилику да чујемо лекције психолошке (да ли и једностране) интерпретације, додуше «пристојнијих» примерака из историје филма, уз акценат на Хичкоку, уживо од стране естрадне светске звезде филозофије, културологије, естетике, Словенца Славоја Жижека.

Програм Поноћног лудила по дефиницији окупља филмове који испитују најпосвећеније филмофиле на нивоу војерског садомазохизма, а опет не без у жанровским кодовима довољно скривеног и «ангажмана», са различитим «монструозним» силама у нападу на елементе из социјалног контекста, што су ове године илустровали изврсни корејски THE HOST Bong Joon-hoа (речни мутант, настао под дејством отровних хеми-

ПРИЧЕ ГРОТЕСКЕ И ТЕРОРИЗМА

калија, хара градом), француски SHEITAN Kima Charirona (становници шумског кантрија наспрам мултинационалне групе младих не баш верника), новозеландски BLACK SHEEP Jonathana Kinga (овце подвргнуте генетским експериментима мењају худ), амерички ALL THE BOYS LOVE MANDZ LANE Jonathana Levinea, британски SEVERANCE Christophera Smitha (одметнути војници попут шумских бића против запосленика фирме за продају оружја).

Експлозив је данас нарочито популарно оружје, а сумња да он испуњава ранац бизарно фине девојке која, у непоноћном америчком DAY NIGHT DAY NIGHT Julije Lokteve, као документаристички праћена, долази на Тајмс Сквер у Њујорку са прстом на дугмету, извор је нарастајуће тензије која енигматично тематизује тероризам и његову етичко-религијску мотивацију. До мазохизма

озбиљнији су кандидати за светска признања у наредној години.

Антиоскаровски алтернативно Америку је прочешљао Борат, јунак хита фестивала BORAT CULTURAL LEARNINGS OF AMERICA FOR MAKE BENEFIT GLORIOUS NATION OF KAZAKHSTAN Larry-ја

Charlesa (коаутора «Seinfelda»), који из забити Казахстана посећује Америку у едукативне сврхе, и у гручомарксовском комичком стилу претумбава све њене вредности. Са самом оскаров-

напумпана америчка параноја адресирана је пак у квазидокументарцу D.O.A.P. Британца Gabriela Rangea, где се сликом и речју сведока приказује убиство садашњег америчког председника. Филм мање-више, али навала публике да искуси Бушову смрт феномен је по себи. У том контексту, BOBBY глумца-редитеља Emilija Esteveza и ALL THE KING'S MEN Stevena Zailliana преиспитују моделе политичара из прошлости, убијеног а вољеног Edvarda Kenedija и контроверзног гувернера Луизијане из времена Депресије Vilija Starka, оба пренаглашено ангажована и пуна оскаровских звезда. Два полухоливудизивана Мексиканца, пак,

Alejandro Gonzalez Inarritu Guillermo del Toro, упркос претенциозним ултраметафоричним конструкцијама у америчком BABEL и шпанском PAN'S LABYRINTH, на теме људских и глобалних комуникацијских драма и бруталности (шпанског грађанског) рата супротстављеног свету бајки,

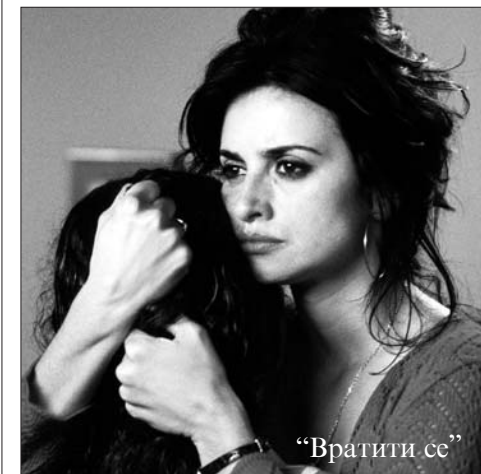
ском митоманијом, пак, нашалио се сатирично Christopher Guest са својим забавним FOR YOUR CONSIDERATION.

Неамеричку тематику заступали смо и ми, са ОПТИМИСТИМА, чији терапеутски допринос светској депресији аутор Горан Паскаљевић, опет почаствован увршћавањем у програм Мајстора, ликовима који оптимистички мисле и у најцрњим временима. Пет од тих јунака игра Лазар Ристовски, у пет скоро уједначених аутентичних прича из сценаристичког пера Владимира Паскаљевића, сина Горановог, које побеђују публику црнохуморним тоном и бројним глумачким бравурама. Мрачнија је босанска ГРБАВИЦА, дебитанткиње Јасмиле Жбанић, која је ангажманом на тему судбине у рату силованих жена освојила овогодишњи Берлин, а коју у финалу ипак уздижу, или спашавају, опет глумци, најпре Мирјана Карановић и млада Лана Мијовић. Бодлерове естетичке идеје су, међутим, баш zgodну реализацију нашле у у кратком француском A BRIDGE OVER THE DRINA Xaviera Lukomskog, где је визуелна лепота моста код Вишеграда тонски контрапунктирана са описима појаве бројних лешева у Дрини, из хашког сведочења. A BREAKING AND ENTERING, Британца Anthonyja Minghelle, са јаком холивудском и оскаровском репутацијом, представља нас

освежавајуће у перспективи европске интеграције. Прво смо ту с «поносом» гледали младића из мешаног босанског брака како баш вешто краде компјутерску опрему по Лондону, да би онда исти момак «саопштио» поуку о још увек постојећем ропству, негде на релацији интегратора и интегрисаних, којом Minghella исправно циља на европску савест. Jude Law i Juliette Binoche као Босанка, додатно, ступају у однос, у не баш избалансираној драми.

Иако би садржински оптимизам повремено изненађивао, као у соц-мјузиклу HULA GIRLS Lee Sang-ила, лоцираном у безнадежно забитом јапанском рударском градићу, или у (анти)самурајском изненађењу најчешће опскурног Јапанца Hirokazu Kore-ede HANA, или пак у љубавној посвети Паризу, под насловом PARIS, JE T'AI ME, гледљивом омнибусу са двадесет и једном пирчком интернационалне групе редитеља, има солидан број филмова код којих је доминантна «лепота», макар и наспрам «ружних» садржаја, ширила оптимизам произилазећи првенствено из ауторских стилова. Међу ексклузивније примерке таквих рецепцијских обрта можда спада и минуциозно огољење животне мотивације на насловни мотив I DON'T WANT TO SLEEP ALONE, Тајванца Tsai Ming-лианга, па и, у ведријем тоналитету, VOLVER Pedra Almodovara, који још не посустаје, у коме, више него икада, блиста Penelope Cruz, у центру пара односа мајка-кћерка, са лепом (свакако мушкарцем) који проженску мелодраму зацрњује до доброћудног трилера.

После забрињавајуће паузе, Финац Aki Kaurismaki нам се враћа као у форми из најбољих дана, са опет хелсиншком причом LIGHTS IN THE DUSK, чија минималистичка

стилизиција, што побуђује стални гледаочев благи осмех, од обичних јунака прави жанровске прототипове филм-ноира. На нашој реалности изграђену «предрасуду» да су гангстери просто негативци, хонгконшки мајстор Johnnie То руши са три овогодишња филма, прво дводелном гангстерском сагом ELECTION и ELECTION 2, која се у ироничној цикличности врти око избора за шефа гангстерског клана, а затим у EXILED, сублимираној херојској драми на бази пријатељства које се окреће против гангстерског кодекса, нарочито уздижући барокном шпагети-стилизицијом неминовну смрт до управо лепог, до најлепшег.